

Kamil ZEIDLER, *Estetyka prawa*, Gdańsk–Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Wolters Kluwer 2019, ss. 373, ISBN 978-83-7865-781-1.

DOI: <http://dx.doi.org/10.18290/rnp20301-12>

Analiza dotychczasowych publikacji i działalności naukowych Kamila Zeidlera pozwala stwierdzić, że recenzowana monografia pt. *Estetyka prawa* jest owocem wieloletnich badań Autora nad tytułowym pojęciem. Celem obranym przez Autora jest zbadanie piątego filaru filozofii prawa, występującego po ontologii, epistemologii, logiki i etyki – estetyki. Estetyka prawa – jak dotąd – nie była poddawana wnikliwym badaniom naukowym. Monografia K. Zeidlera odznacza się nie tylko oryginalnością, ale w niektórych obszarach wręcz pionierskością. Wychodząc od rozważań nad estetyką w filozofii Autor poszukuje związków estetyki z prawem na gruncie filozofii i teorii prawa.

Rozpoczynając od istniejących w literaturze polskiej oraz obcojęzycznej refleksji nad estetyką prawa, K. Zeidler skupia się na poszukiwaniu kolejnych obszarów, które ściśle łączą się z prawem, jego tworzeniem, stosowaniem oraz funkcjonowaniem wizerunku prawa w sztuce i kulturze. Interdyscyplinarność zagadnienia, istniejące luki w obszarze badań nad omawianym zagadnieniem oraz *novum* uwidaczniające się w obszarze poszukiwania kolejnych związków estetyki i prawa, przesądziły o nietypowej systematyzacji pracy, podziału na siedem części, a także niekiedy przywoływaniem otwartych katalogów wytworów kultury, unaoczniających związku prawa oraz estetyki.

W pierwszej części autor pochyla się nad etymologią terminu „estetyka”, analizując jego funkcjonowanie w dwóch obszarach: procesie tworzenia dzieła oraz jego poznania. Bazując na dziełach filozoficznych oraz historycznofilozoficznych rekonstruuje istotę estetyki, rozpoczynając od starożytności, przechodząc przez różne okresy i kończąc na literaturze nowożytnej. Ważnym punktem rozważań w pierwszej części monografii jest pochylenie się nad istotą estetyki pragmatycznej, a także dwiema koncepcjami percepcji: obiektywizmu i relatywizmu poznawczego, które finalnie wpływają na postrzeganie idei piękna.

Druga część rozważań Autora opiera się na wyodrębnieniu pięciu zagadnień, które dotyczą: 1. Ogólnych problemów estetyki prawa; 2. Problemów dotyczących wartości estetycznej i wartościowania aktywności intelektualnych; 3. Porównania działalności z zakresu estetyki do działalności prawniczej; 4. Prawa jako przedmiotu estetyki; 5. Wytworów kultury, które odnoszą się do prawa, jego zjawisk i symboliki. Ostatecznie Autor powyższe zagadnienia zawarł w trzech ujęciach: zewnętrznym, wewnętrznym i ujęciu prawa jako narzędzia estetyzacji.

Trzeci i czwarty rozdział pracy dotyczą dwóch ujęć estetyki prawa: w aspekcie zewnętrznym oraz wewnętrznym. Analiza zewnętrznego uwidaczniania się estetyki prawa dotyczy przejawów prawa w sztukach pięknych. Z kolei przedmiotem estetyki prawa w ujęciu wewnętrznym jest prawo samo przez się, które zostaje analizowane nie tylko przez pryzmat twórczych procesów na etapie jego tworzenia, ale również jego postrzegania przez społeczeństwo.

Piąta część recenzowanej pracy porusza ważną tematykę prawa oraz roli prawa w procesie estetyzacji, gdzie prawo staje się narzędziem, mogącym wywierać poprzez swoje zastosowanie negatywne lub pozytywne skutki. W tej części pracy, Autor poddaje analizie, na podstawie polskiej oraz obcojęzycznej literatury, trzy wymiary estetyzacji życia codziennego, którymi są pewne stan-

dardy estetyczne, normy prawne służące ochronie i konserwacji wartości estetycznych, które już istnieją, a także rola prawa jako instrumentu, za pomocą którego walczy się z pewnymi wartościami estetycznymi, które są niezgodne z punktem widzenia elit rządzących.

Szesty rozdział monografii K. Zeidlera jest najbardziej rozbudowany, co uzasadnione jest obfitością materiału empirycznego. Autor trafnie zauważa, że w doktrynie powstały już badania nad badaniem przejawów estetyki, odnoszących się do różnych dziedzin i ukazujących związki prawa ze sztukami pięknymi, jednakże nie były one wprost badaniami nad estetyką prawa. K. Zeidler poszukuje przejawów estetyki prawa w: 1. Symbolach prawa, symbolach prawnych i symbolach w prawie; 2. Estetyki państwa, polityki i władzy; 3. Archeologii prawnej; 4. Prawa obrazowego; 5. Estetyki retoryki prawniczej; 6. Procesu sądowego jako spektaklu; 7. Prawa w sztukach pięknych; 8. Prawa i literatury; 9. Prawa w filmie; 10. Prawa w muzyce.

Wymienione podrozdziały pracy, niejednokrotnie składają się z otwartych katalogów, w których Autor podaje przykładowe dzieła sztuk pięknych, analizując ich związki z prawem, opierając rozważania na polsko oraz obcojęzycznej literaturze, a także formułując własne wnioski. Występujące w dziele i tworzone przez Autora otwarte katalogi mogą spotkać się z zarzutem zbyt dużej kazuistyki opartej na subiektywnych opiniach. Warto zaznaczyć, że powyższy zarzut K. Zeidler słusznie odpiera wykazując sens tworzenia tychże katalogów, które opierają się na przedstawieniu swojej refleksji. Jednocześnie wspomniane rozważania stanowią zachętę do dalszej analizy i refleksji nad estetyką prawa na wielu płaszczyznach.

Analizując konkretne przejawy estetyki prawa autor nie pomija także dzieł kultury masowej, takich jak komiksy, filmy prawnicze, czy nawet wytwory mające symbolizować określony i utrwalony porządek prawa, jak znaki drogowe. W połączeniu ze szczegółową analizą przedstawionych i znanych w europejskiej kulturze dzieł sztuki, recenzowana część pracy daje wrażenie spójności oraz bogactwa przejawów estetyki praw, które funkcjonują w społeczeństwie. Przedstawione wnioski wykazują zainteresowanie analizą dzieł sztuki przez prawników, a także przedstawianie symboli prawa przez twórców sztuki, dając do zrozumienia czytelnikowi nierozzerwalność prawa z innymi gałęziami życia społecznego czy kulturalnego. Na pochwałę zasługuje również przykładowe, lecz nader wnikliwe wymienienie analizowanych dzieł sztuki w postaci różnych filmów i powieści prawniczych.

Omawiając poszczególne wytwory kultury, czytelnika nie omija ich zobrazowanie przedstawione w formie drukowanych grafik, przedstawiających analizowane obrazy, freski, gmachy sądów, komiksy, karykatury, rzeźby, czy grafiki przedstawiające znaki drogowe. Choć szata graficzna nie jest głównym walorem pracy badawczej, jednakże warto podkreślić, że zaprezentowanie merytorycznych wywodów, połączone z uaoznaczaniem omawianych wytworów kultury zasługuje na pochwałę, ponieważ pozwala w sposób głębszy zrozumieć związki prawa oraz sztuki.

Ostatnia część pracy odwołuje się do słynnego programu Ch. Perelmana, który w swym artykule zaproponował obranie pewnego kierunku badań nad retoryką i etyką¹. W podobnym tonie, przedstawiając istniejące, lecz nadal nieodkryte spektrum możliwości prowadzenia badań nad rozwojem estetyki prawa, wysuwa swój oryginalny program K. Zeidler. Zdaniem Autora takie podejście do prowadzenia badań może doprowadzić do osiągnięcia prawa jako elementu wytworu kultury, który jest pożądanym i postulowanym. Zakończenie monografii ma zatem charakter czynnika mobilizującego do prowadzenia dalszych badań.

Język pracy oddaje powagę badanych dziedzin łącząc w sobie terminologię z zakresu filozofii i teorii prawa, a także sztuk pięknych, wyczerpująco opisując analizowane zagadnienia, będąc jednocześnie starannym i precyzyjnym. Przedstawiona przez Autora literatura niejednokrotnie wykracza poza nauki prawne. Interdyscyplinarność badanego zagadnienia wymagała wyczerpującej

---

¹ Ch. PERELMAN, *The Rhetorical Point of View in Ethics: A Program*, tłum. D.R. Tourville, „Communication” 6 (1981), s. 315-320.

bibliografii, polskiej oraz obcojęzycznej, dotyczącej niekiedy zjawisk niezbadanych dostatecznie przez polskich badaczy.

Analizując aspekty grafik czy też info-grafik zawartych w podręcznikach prawniczych, K. Zeidler nie zaniedbuje bogatych ilustracji zawartych w swej pracy naukowej, co przy tak szerokim zakresie badawczym oraz analizie wybranych dzieł sztuki wydaje się zabiegiem nie tylko pożądanym, ale również niezbędnym. Kompleksowość poszukiwań i bogactwo zawartych wniosków zachęcają do pochylenia się nad pojęciem estetyki prawa, dość zaniedbywanym i skąpo przedstawionym w polskiej literaturze.

Krzysztof Frąszczak
Szkoła Doktorska
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
Nauki prawne
e-mail: fraszczakk1994@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-4405-1542>